

УДК 378.147:811

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Людмила Струтинська, Інна Станкевич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (0322) 39-44-34,
e-mail: fabris@mail.ru, Inna.Stankevytch@gmail.com*

Розглянуто етапи набуття іншомовної компетентності та іншомовної професійної компетентності студентами міжнародних відносин, а також проблему переваг і недоліків різних методів у викладанні іноземної мови на цих етапах. Запропоновано аналіз трьох методик викладання іноземної мови.

Ключові слова: міжнародна комунікація, іноземна мова, іншомовна компетентність, етап, методика, метод.

Широкі можливості взаємодії з представниками різних культур створюють попит на іноземні мови у побутовій та професійній діяльності людини. Водночас виникає потреба в ефективних методах вивчення іноземної мови та в дослідженні проблем теорії та практики викладання іноземних мов.

Останніми роками під впливом функціонально-динамічної тенденції з'являються нові технології і концепції викладання іноземної мови. Сучасна концепція іншомовної освіти базується на інтегрованому вивченні мови та культури, тобто на засадах міжкультурної комунікації. «Міжкультурна комунікація» – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних національних культур [5, с. 89]. Компетенція у сфері міжкультурної комунікації стає важливою складовою професійної підготовки спеціаліста. Проте, окрім знань, пов'язаних з іноземною культурою, існують інші аспекти якісного оперування іноземною мовою.

Формування іншомовної професійної компетентності студента має відбуватись поступово шляхом нагромадження відповідних знань і навичок визначеного рівня, тобто набуття компетенцій, розроблених Н. Ізорія [3], а саме: лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної.

Враховуючи структуру мовної підготовки студента, завданням першого етапу є формування мовної компетенції на початковому рівні, що охоплює засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу іноземної мови на основі системно-комунікативного методу для повсякденного спілкування з іншомовними носіями. Цей початковий курс зорієнтовано на реалізацію комунікативної спроможності шляхом засвоєння елементарних реплік, назв предметів, дій, занять у ситуаціях, що виникають регулярно і можуть повторюватись щодня.

Відомий фахівець у галузі лінгвістики та методики викладання іноземної мови С. Г. Тер-Мінасова справедливо зазначає, що віднедавна вивчення мови стало більш функціональним, спрямованим на використання в різних сферах життя суспільства для реального спілкування [9]. Тому так звана традиційна фундаментальна методика, суть якої полягає у засвоєнні шифру фонетики, синтаксичних конструкцій, лексичних пластів та у викладанні іноземних мов на основі лише письмових текстів і граматики, визнається малоєфективною і неактуальною. Ця методика не дає змоги розвивати належним чином комунікативні можливості і виробляє лише одну з чотирьох навичок (читання, письмо, говоріння, розуміння на слух), яку ще ідентифікують як пасивну, тобто читання.

На сучасному етапі викладання іноземних мов надають перевагу принципам комунікативно орієнтованого навчання на основі інтенсивних та сучасних інноваційних методик. Комунікативна методика припускає максимальне залучення студента до мовного процесу завдяки мінімалізації використання рідної мови. Пріоритет відведено вмінню студента спочатку вільно говорити, а потім – і думати мовою іншої країни. Розвиток та актуалізація практичних знань і вмінь відбуваються за допомогою різноманітних видів діяльності. Ігрові ситуації, робота з партнером, складання діалогів на базі запропонованих підказок, завдання на пошук помилок, прослуховування аудіокасет, порівняння та зіставлення задіюють не лише пам'ять, але й логіку, вміння мислити аналітично та образно [10]. Існує твердження, що достатньо бути озброєним стандартним набором граматичних конструкцій та словниковим запасом в 600 – 1 000 слів, аби легко знайти спільну мову у незнайомій країні.

Однак зазначимо, що багато спеціалістів вже висловлює думку про недосконалість комунікативного методу зокрема. Особлива увага, яку надають говорінню та сприйманню мови на слух, обмежує необхідну асиміляцію граматичних норм і правил, а це зумовлює, у свою чергу, до значної кількості граматичних помилок. До того ж, лексичний аспект зводиться до фраз-кліше та одноманітного лексику.

Наступний рівень мовної підготовки студента передбачає формування соціокультурної та лінгвокультурної компетенцій. Цей етап передбачає отримання фонових знань, а саме: ознайомлення із країнознавчою інформацією та етнокультурними особливостями країни, мову якої вивчають. При цьому формуються навички розуміння і сприйняття різних аспектів культури, специфіки вербальної і невербальної поведінки носіїв мови, соціальних норм, здобуваються знання про історію, культуру, соціальну систему та інші сфери життя іншомовної країни. Мову, як феномен певної цивілізації, необхідно вивчати у контексті цієї цивілізації.

На цьому етапі застосовують лінгвосоціокультурний метод, саме він припускає апеляцію до такого компонента, як соціальне та культурне середовище [10]. Він спирається на два аспекти спілкування – мовний та міжкультурний. Це означає, що в даному випадку важливий як високий рівень читання, письма, перекладу, так і «лінгвосоціокультурна компетенція» –

здатність зрозуміти мову через культуру цієї країни. В процесі навчання вільного володіння мовою досягають не через набір слів і навіть не завдяки опануванню граматичними моделями, а завдяки тому, що на їхній основі студент опановує мову іншої культури, представлені в національних концептах. Лінгвосоціокультурний метод поєднує мовні структури (граматику, лексику тощо) з позамовними чинниками, які несуть національно-специфічну забарвленість: традиції, звичаї та обряди; побутова культура; норми повсякденної поведінки; художня література, національні особливості мислення представників тієї чи іншої культури. Іншими словами, крім значення слів та правил граматики потрібно знати: 1) коли сказати/написати, як, кому, де, в присутності кого; 2) як конкретне значення/поняття, цей предмет думки живе в реальності світу мови, яку вивчають [5, с. 89].

Проаналізувавши три різні методик, виникає необхідність погодитись у тому, що доцільним способом підвищення плідних результатів навчання та високого рівня студентів у володінні вміннями та навичками іншомовного спілкування є грамотне поєднання фундаментальної, лінгвосоціокультурної та комунікативної методик викладання іноземних мов.

На нашу думку, важливо пам'ятати, що викладання іноземної мови майбутнім фахівцям факультету міжнародних відносин необхідно здійснювати ще й з огляду на їхню подальшу професійну діяльність. Такий підхід спрямований на набуття іншомовної професійної компетентності. Іншомовну професійну компетентність В. Тенішева розглядає як складне інтегративне ціле, що забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [8].

Відповідно, наступний етап підготовки студента необхідно присвятити формуванню мовної фахової компетенції на поглибленому рівні, тобто оволодінню спеціалізованою лексикою, інтегрованою у контекст фахових ситуацій. Такий підхід передбачає розвиток лінгво-професійного компонента в окремій сфері діяльності. Вискокваліфікований спеціаліст повинен бути компетентним фахівцем у своїй галузі як на національному, так і на міжнародному рівні.

Як стверджує Г. П. Рябов, викладання іноземної мови слід змінювати залежно від майбутньої професії спеціаліста. Окрім загальнонавчальних навичок, він повинен володіти навичками іншомовного професійного спілкування. Такий симбіоз зумовлює міжкультурне спілкування, за винятком соціальних сфер, на професійному рівні [7, с. 231].

Оскільки іншомовна професійна компетентність реалізується в умовах іншомовного середовища засобами іноземної мови, для її формування у майбутнього фахівця з міжнародних спеціальностей застосовують сучасні методи та засоби оволодіння іноземною мовою, дотичні до професійної орієнтації студента: опрацювання новітньої фахової інформації з електронних іноземних джерел, проведення презентацій іноземною мовою, організація зустрічей з спеціалістами-представниками іншомовної культури, викладання окремих предметів іноземною мовою, участь студентів у міжнародних

конференціях тощо. З метою набуття практичного досвіду в умовах міжнародної мобільності рекомендують навчання і стажування за кордоном, залучення студентів до співпраці з іноземними товариствами, роботу перекладачем та ін.

Розвиток міжнародних відносин, ділового партнерства з іноземними державами, необхідність проведення ділових перемовин з представниками різних культур зобов'язують опановувати стиль ділового спілкування. Це особливо актуально для студентів факультету міжнародних відносин.

Формування знань та навичок ділового спілкування іноземною мовою в усній та письмовій формах сприяє виробленню міжкультурної ділової поведінки на міжнародній арені, вмінню користуватись правилами і конвенціями спілкування, законами рольової комунікації та іншими прагматичними складовими всередині конкретної національної лінгвокультурної спільноти.

Специфікою ділового спілкування є його регламентованість, тобто підпорядкованість встановленим правилам і обмеженням, які визначаються типом ділового спілкування, формою, ступенем офіційності, конкретними цілями й завданнями, а також національно-культурними традиціями й нормами поведінки.

Завдання курсу полягає у тому, щоб ознайомити майбутнього фахівця з основами ділового етикету та культурою ділового мовлення, з міжнародними стандартами оформлення документів (заповнення офіційних бланків, анкет, формулярів, написання резюме), навчити вести ділове та особисте листування, вступати у ділову комунікацію, успішно налагоджувати ділові та особисті контакти із представниками інших культур. Адже культура поведінки в діловому спілкуванні спеціаліста високого рівня виявляється у тому, що він професійно володіє не лише своєю кваліфікацією, а й мовленнєвою культурою, тим стилем мови, який притаманний для спілкування у колі ділових людей, і може зорієнтуватися в тонкощах спілкування в офіційно-діловій сфері на різних рівнях [6].

Особливість викладання іноземної мови для студентів факультету міжнародних відносин полягає в структурному та послідовному поєднанні усіх етапів підготовки як взаємопов'язаних складових іншомовної компетентності та іншомовної професійної компетентності фахівця, який володіє певним рівнем лінгвокраїнознавчих, соціолінгвістичних, соціокультурних і міжкультурних знань та умінь, що забезпечують якісне і плідне спілкування з представниками іншої культури у професійно орієнтованій сфері діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Верещагин Е. М.* Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М., 1990.
2. *Воробьев В. В.* Лингвокультурология. Теория и методы / В. В. Воробьев. – М., 1997.
3. *Изория Н. М.* Формирование иноязычной компетентности будущих специалистов сферы туризма в вузах культуры и искусств : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. М. Изория. – М., 2008. – 24 с.
4. *Коваль А. П.* Культура ділового мовлення : писемне та усне ділове спілкування / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1974. – 224 с.

5. *Маишканцева Н. В.* Межкультурная коммуникация в процессе изучения языка. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/m_komm/01.php.
6. *Олійник О. І.* Ділове спілкування / О. І. Олійник. – Красноармійськ : КПДонНТУ, 2009. – 380 с.
7. *Рябов Г. П.* Глобальное образование и проблемы межкультурной коммуникации. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/m_komm/03.php.
8. *Тенищева В. Ф.* Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дисс. на соискание уч. степени д-ра пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В. Ф. Тенищева. – М., 2008. – 44 с.
9. *Тер-Минасова С. Г.* Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 262 с.
10. Какие существуют методики изучения языка? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : e-gera.ru/faq/faq-13.htm.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2012

Прийнята до друку 05.12.2012

THE STAGES OF LANGUAGE COMPETENCE DEVELOPMENT AND METHODS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO STUDENTS OF INTERNATIONAL RELATIONS

Lyudmyla Strutynska, Inna Stankevych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-44-34,
e-mail:fabris@mail.ru, Inna.Stankevytch@gmail.com*

The article examines the stages of acquiring foreign language competence and foreign language professional competence by students of international relations as well as advantages and disadvantages of various methods of foreign language teaching at these stages. The analysis of three techniques of foreign language teaching has been suggested.

Key words: international communication, foreign language, foreign competence, stage, technique, method.

**ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ И МЕТОДЫ
ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
СТУДЕНТАМ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Людмила Струтинская, Инна Станкевич

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032)2 39-44-34,
e-mail: fabris@mail.ru, Inna.Stankevytch@gmail.com*

Рассмотрены этапы приобретения иноязычной компетентности и иноязычной профессиональной компетентности студентами международных отношений, а также проблема преимуществ и недостатков разных методов в преподавании иностранного языка на этих этапах. Предложен анализ трёх методик преподавания иностранного языка.

Ключевые слова: международная коммуникация, иностранный язык, иноязычная компетентность, этап, методика, метод.